

УДК 811.111'373.43

ПРОБЛЕМА НЕОДНОЗНАЧНОСТІ ПОНЯТТЯ "НЕОЛОГІЗМ" КРИЗЬ ПРИЗМУ ЛІНГВОФІЛОСОФСЬКОЇ ТЕОРІЇ

Борис Д. П.

У статті розглянуто двоїсту проблему суперечливості поняття "неологізм" у сучасному мовознавстві. На основі аналізу властивостей новизни як універсальної філософської категорії розроблено лінгвофілософську теорію неологізмів, яка спирається на п'ять параметрів неоднозначності новизни. Систематизовано підходи до встановлення співвідношення між поняттями "неологізм" та "оказіоналізм". Розмежовано поняття "неологізм" та "лексична інновація".

Ключові слова: неологізм, новизна, параметри суперечливості новизни, лінгвофілософська теорія неологізмів.

Борис Д. П. Проблема неопределенности понятия "неологизм" сквозь призму лингвофилософской теории. В статье рассматривается двойственная проблема противоречивости понятия "неологизм" в современном языкознании. На основании анализа свойств новизны как универсальной философской категории разработана лингвофилософскую теорию неологизмов, которая опирается на пять параметров неоднозначности новизны. Систематизируются подходы к установлению соотношения между понятиями "неологизм" и "оказионализм". Разграничиваются понятия "неологизм" и "лексическая инновация".

Ключевые слова: неологизм, новизна, параметры неоднозначности новизны, лингвофилософская теория неологизмов.

Borys D. P. Indeterminacy of the Notion 'neologism' in the light of the linguophilosophical theory.

The article examines the binary problem of indeterminacy of the notion 'neologism' in modern linguistics. Analysis of the properties of novelty as a universal philosophical category resulted in the elaboration of the linguophilosophical theory of neologisms. Approaches to the delimitation of the notions 'neologism' and 'nonce word' were systematized. The notions 'neologism' and 'lexical innovation' were set apart.

Key words: neologism, novelty, novelty indeterminacy parameters, linguophilosophical theory of neologisms.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасна неологія розвивається в умовах відсутності однозначної та несуперечливої дефініції фундаментальних понять. Найяскравішим прикладом цього є плюралізм підходів до визначення природи **неологізму**. Загальноприйняте розуміння неологізмів як **нових слів**, що впливає з етимології терміна (грец. *νέος* "новий" і *λόγος* "слово"), потребує суттєвого уточнення. По-перше, новизна характеризується мінливістю і минушістю. По-друге, вона поширюється на всі мовні рівні, що породжує необхідність кодифікації базових одиниць неологічної терміносистеми.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю розробки новітньої теорії неологізмів, яка б спиралася на об'єктивні, несуперечливі параметри новизни як ключової ознаки неологізмів, долаючи таким чином суб'єктивізм та прескриптивізм відомих теорій неологізмів.

Метою цієї статті є дослідження двох основних аспектів неоднозначності поняття "неологізм" у сучасній лінгвістиці.

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- 1) проаналізувати проблеми, пов'язані з окресленням семантичного обсягу поняття "неологізм";
- 2) встановити основні параметри суперечливості новизни в неологізмах;
- 3) простежити на яких мовних рівнях реалізуються неологізми.

Першою проблемою є визначення обсягу поняття "новизна" в неосистемі. Сучасні теорії здебільшого тлумачать неологізми в ключі суб'єктивізму або прескриптивізму. Суб'єктивістськими за своєю природою є *стилістична* (неологізми як стилістично марковані одиниці, вживання яких супроводжується ефектом новизни), *психолінгвістична* (неологізми як мовні одиниці, які не траплялися раніше в індивідуальному мовленнєвому досвіді носія мови) та *структурна* (неологізми як слова, що характеризуються абсолютною структурною новизною і є нечленованими, непохідними і немотивованими одиницями) теорії неологізмів. Прескриптивізм чітко простежується в *лексикографічній* (неологізми як одиниці, не зафіксовані в тлумачних словниках) та *денотативній* (неологізми як одиниці для позначення нових явищ або понять) теоріях [25, 4–10]. Спробою подолати суб'єктивізм та прескриптивізм наведених поглядів з уніфікацією гетерогенного емпіричного матеріалу можна назвати *конкретно-історичну теорію Н.З. Котелової*, згідно з якою неологізми тлумачаться крізь призму 4 конкретизаторів: 1) часу (неологізми як нові одиниці певного періоду, яких не існувало в попередній період); 2) мовного простору (неологізми як одиниці, нові для всіх мов / конкретної національної мови / літературної мови / конкретної підмови, з одного боку, та одиниці, нові для мови / мовлення, з іншого); 3) новизни (неологізми як одиниці з новими формою / значенням); 4) структурних ознак новизни (неологізми як повністю мотивовані / частково мотивовані / немотивовані нові одиниці) [17, 14–18]. Спільною рисою 6 перелічених підходів є розуміння новизни як визначальної та беззаперечної складової поняття "неологізм". Водночас жодна з теорій не тлумачить новизну як універсальну філософську категорію, яка реалізується на всіх рівнях пізнання.

У філософському плані поняття новизни опосередковано пов'язане з іманентною характеристикою матерії – рухом. Як відомо, рух буває трьох типів: прогресивний, регресивний і циркулярний. Прогресивний рух ще називають розвитком і визначають як появу нових якісних станів, нових типів організації, систем, що народжуються з попередніх систем [3, 373]. Розвиток включає в себе етапи виникнення, становлення, зрілості та перетворення [28, 33]. Саме на перших двох етапах актуалізується новизна. З погляду темпоральної маркованості наведену модель розвитку співвіднесемо з такими етапами життя будь-якого слова:

- 1) виникнення – *неогенез*;
- 2) становлення – *узуалізація* [24, 129] / *акцептуалізація* [19, 36] / *соціалізація* [10, 15] / *інституціоналізація* [42, 359];
- 3) зрілість – повна втрата словом темпоральної маркованості, яку для зручності пропонуємо називати *детемпоризацією*;
- 4) перетворення – *трансформація* слова на фонологічному / морфологічному / лексико-семантичному / синтаксичному рівнях *або набуття словом маркованості* (соціальної, стилістичної, темпоральної чи територіальної).

При цьому деузуалізація або, за термінологією П. Гогенгауса, деінституціоналізація [42, 362] і, ширше, архаїзація слова відбуваються шляхом набуття ним нової темпоральної маркованості на останньому, четвертому етапі.

Вивідність новизни з руху передбачає поширення на неї також суперечливості руху, яка становить нерозривну єдність двох протилежностей – мінливості та стійкості. Поняття мінливості набуває змісту тільки у зв'язку з поняттям стійкості, оскільки будь-яка зміна є

водночас станом, що характеризується моментом стійкості. Мінливість виступає рушійною силою новизни, тоді як стійкість виключно фіксує її продукт [32, 138]. Суперечливість новизни виявляється не тільки в лінійності розвитку, яка призводить до ефемерності та релятивізації новизни, а й у її співвіднесеності з певними параметрами. О.В. Сенько виділила 7 планів, у яких виявляється невизначеність поняття “неологізм”: *структурний* (невизначеність мовних рівнів, на яких реалізуються неологізми), *генетичний* (неологізми як питомі та запозичені одиниці), *функціонально-стильовий* (неологізми як внутрішні запозичення), *план вираження і план змісту* (неологізми як одиниці, які поєднують або нову форму і новий зміст, або стару форму і новий зміст), *хронологічний* (неологізми як одиниці, які активізувалися тільки на сучасному етапі мовного розвитку), *план дихотомії “мова – мовлення”* (диференціація неологізмів та okazіоналізмів) і *план співвідношення категорій “конкретне – абстрактне”* (розширення семантичного обсягу поняття “неологізм”, який починає включати абстрактні поняття на кшталт нової валентності чи нових структурно-семантичних схем побудови слів) [28, 26–31]. У запропонованій О. В. Сенько класифікації тільки структурний план та план співвідношення категорій “конкретне – абстрактне” стосуються невизначеності поняття “неологізм”, тоді як решта планів зосереджуються на природі новизни у неологізмах. Критичний аналіз наведеної класифікації крізь призму наведених вище теорій неологізмів вказує на доцільність виокремлення в неологізмах, на нашу думку, 5 параметрів суперечливості новизни: *актуалізаційного, генетичного, глосематичного, денотативного та мовно-мовленнєвого*.

Актуалізаційний параметр пов’язаний із відродженням слів, якими, услід за О. А. Стишовим, називаємо *актуалізацією* (або *ревіталізацією*) [30, 33–36]. У його основі лежить розуміння неологізму не тільки як цілком нового, досі невідомого слова, а й як відродженого забутого слова, яке актуалізувалося під впливом екстралінгвальних факторів. У неологічній термінології відроджені слова також відомі як *оживлені архаїзми* [6, 49] або *квазінеологізми* [16, 81]. Суперечливість новизни в цьому випадку реалізується у протиставленні *мовна система – колективний мовний досвід*, адже оживлений архаїзм, новий для колективного мовного досвіду певної епохи, не є таким з погляду мовної системи.

Згідно з *генетичним параметром* суперечливість новизни виявляється на двох рівнях:

1) новизна питомої лексики [певної мови] не тотожна новизні запозиченої лексики (новизна першої є абсолютною, а новизна другої – відносною: запозичене слово є новим для мови-реципієнта, але може не бути таким для мови-донора);

2) новизна слова при внутрішньому запозиченні (тобто переході з одного функціонального стилю / форми існування мови в інший) обмежується виключно стилем- / лінгвемою-реципієнтом і здебільшого не поширюється на стиль- / лінгвему-донора.

За *глосематичним параметром* суперечливість новизни може по-різному виявлятися у плані змісту і плані вираження, оскільки новизна може мати:

1) абсолютний характер (*нова форма + новий зміст*);

2) відносний характер (*нова форма + старий зміст* або *стара форма + новий зміст*).

Суперечливість за *денотативним параметром* пов’язана з тринарною денотативною потенцією неологізмів:

1) нове слово виражає нове поняття (новизна абсолютна);

2) нове слово виражає відоме поняття (новизна відносна);

3) нове слово виражає потенційне поняття (новизна відносна і набуває відтінків експресивності, оскільки мова йде про футурологізми [35, 180–184] у творах письменників-фантастів).

Мовно-мовленнєвий параметр пов’язаний зі способом реалізації в неологізмах подвійного модусу існування мови. В основі цього параметра лежить проблема визначення адекватного співвідношення між поняттями “неологізм” та “оказіоналізм” як фактами мови та мовлення відповідно. Попри фактичну оформленість декількох поглядів на цю проблему, в сучасному

мовознавстві досі відсутня їхня системна класифікація. Спираючись на теоретичні розробки вітчизняних і закордонних лінгвістів, можна виділити три основних підходи до співвідношення понять "неологізм" та "оказіоналізм". Для зручності ми пропонуємо назвати їх *гіперо-гіпонімічним*, *дихотомічним* та *еволюційним*.

Традиційним у вітчизняній лінгвістиці є *гіперо-гіпонімічний підхід*, за яким неологізми розглядаються як загальний термін на позначення як мовних, так і мовленнєвих новотворів [5, 29; 22, 244]. Цей підхід лежить в основі поділу **неологізмів** на **узуальні** (новотвір як факт мови) та **оказіональні** (новотвір як факт мовлення). Суттєвим його недоліком є нехтування підтвердженими емпіричними даними минулістю новизни узуалізацій та т.зв. "вічною" / "постійною" / "хронічною" новизною [20, 65] **оказіоналізмів**. Це означає, що узуальні новотвори можуть старіти, а **оказіональні** – ні. Відтак, застосування до останніх критерію новизни (як визначальної, онтологічної риси всіх неологізмів) буде неаргументованим, адже вона не здатна існувати відірвано від категорії розвитку, а все, що є новим, неминуче включається в діячність, тобто еволюціонує, змінюється, старіє. Деякі вчені вважають, що **оказіоналізми** можуть старіти, тому онтологічною їхньою ознакою слід вважати не новизну, а незвичність [31, 12]. Однак такий підхід також характеризується суперечливістю: по-перше, нова одиниця, яка включилася в процес акцептації мовною системою, автоматично стає неологізмом; по-друге, незвичність не піддається жодним квантитативним операціям, а квалітативні її характеристики носять вельми суб'єктивний характер і є приписуваними, а не іманентними.

За *дихотомічним підходом* пропонується розмежування неологізмів як фактів мови, з одного боку, та **оказіоналізмів** як фактів мовлення, з іншого [33, 93; 37, 36]. Справді, неологізм є фактом мови, однак виникає він, як й **оказіоналізм**, у конкретному комунікативному акті в мовленні. **Оказіоналізм** же, будучи фактом мовлення, може під впливом екстра- та інтралінгвальних чинників ставати фактом мови. Чимало слів, які пройшли етапи узуалізації та детемпоризації і ввійшли до ядра лексичної системи, були колись створені відомими нам авторами як одиниці *ad hoc*, наприклад, *abuse* у В. Шекспіра, *boredom* у Ч. Діккенса або *couch potato* в Р. Армстронга. Наведені факти вказують на розмитість і суперечливість дихотомічного підходу, тому вважаємо недоцільним поляризувати поняття "неологізм" та "оказіоналізм".

Подолання суперечностей *гіперо-гіпонімічного* та *дихотомічного* поглядів досягається, на нашу думку, в *еволюційному підході*, згідно з яким кожна нова одиниця в момент свого виникнення є **оказіоналізмом**, однак із часом частина таких новотворів мають шанс узуалізуватися і ставати неологізмами [11, 6–7]. За теорією рівнів узуалізації Л. І. Плотникової в житті новотворів можна виділити 4 етапи: 1) породження в конкретному комунікативному акті (рівень узуалізації=0; на цьому етапі творяться **оказіоналізми**); 2) активізація (рівень узуалізації=1; **оказіоналізм** стає неологізмом за рахунок суспільного попиту та широкого розповсюдження); 3) адаптація (рівень узуалізації=2; відбувається пристосування неологізму до мовної системи на фонетичному, граматичному та словотвірному рівнях); 4) завершена узуалізація (рівень узуалізації=3; неологізм фіксують у тлумачних словниках) [24, 129]. Звідси випливає, що кожен неологізм є на етапі свого породження **оказіоналізмом**, однак далеко не всі **оказіоналізми** еволюціонують у неологізми [14, 82]. Чимало **оказіоналізмів**, створених *ad hoc*, тобто для конкретної комунікативної ситуації, залишаються в дормантному, неактивному з погляду мовної системи стані. Вони зберігають свій **оказіональний статус** доти, доки під впливом екстра- та інтралінгвальних чинників не включаться в процес акцептації мовною системою, стаючи в ширшому розумінні реальними словами (тобто словами, які "живуть", тобто змінюються лінійно хронологічно, а значить, характеризуються діячністю протяжністю), а у вузькому – неологізмами (тобто реальними словами на початковому етапі їхнього життя в мові). Сказане вище логічно співвідноситься з протиставленням **оказіоналізму** і неологізму як точки і відрізка відповідно в О. Г. Ликова [21, 102–103].

Схематично еволюційний підхід до розуміння співвідношення неологізму та okazіоналізму крізь призму антиномії потенційності / актуальності (виділену Ж. В. Колоїз [15, 26]) можна зобразити так:

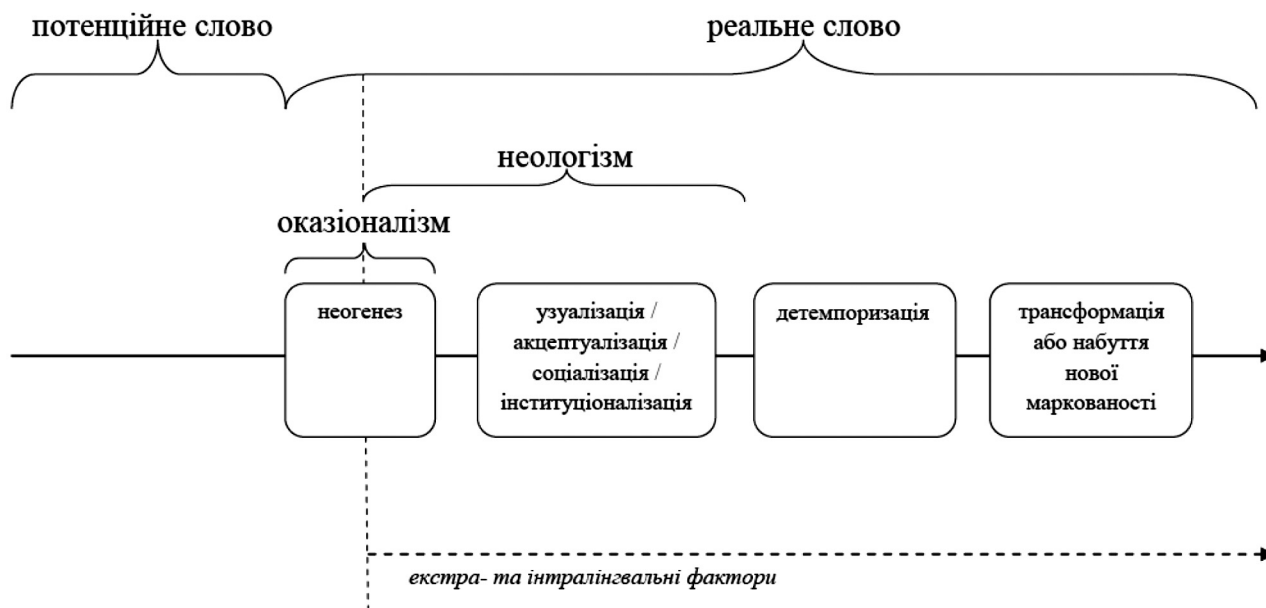

Рис. 1. Еволюційний підхід до розуміння співвідношення неологізму та okazіоналізму

При цьому ми не цілком погоджуємося з твердженням П. Гогенгауса, що okazіоналізм є перехідним явищем між потенційним і реальним словом [42, 364]. З одного боку, okazіоналізм дійсно становить собою реалізовану потенцію, що виводить його за межі потенціалізмів. З іншого боку, це – цілком реальне слово, яке, однак, вилучене з діахронії і перебуває у дормантному стані.

Враховуючи все сказане вище, підхід до розуміння онтології неологізму, заснований на лінгвофілософській природі виділених нами *актуалізаційного, генетичного, глосематичного, денотативного та мовно-мовленнєвого* параметрів суперечливості новизни пропонується називати *лінгвофілософською теорією неологізмів*.

Друга проблема пов'язана з визначенням обсягу поняття "слово" як другого компонента номема *неологізм*. Незважаючи на традиційне розуміння останнього як одиниці, яка обслуговує виключно лексичний рівень, чітко простежується тенденція до його експансії на сусідні рівні – словотвірний та фразеологічний.

На деяку розмитість меж між лексичним та словотвірним рівнями вказує факт фіксації нових морфем із власними дефініцією, стилістичним маркером та ілюстративним матеріалом у низці словників неологізмів (наприклад, *-aholic, -cred, -gate, must-, -nomics* [34]). Справді, такі англійські неологізми, як *ism* "світоглядна система", *mega* "величезний, вражаючий", *retro* "в стилі ретро", *stans* "країни, які у своїх назвах мають корінь *-stan*", утворилися внаслідок лексикалізації відповідних морфем (суфікса *-ism*, префіксоїдів *mega-*, *retro-* та суфіксоїда *-stan*). Проте, набувши лексемних ознак, вони втратили свій морфемний статус, тож відносити їх до словотвірного рівня вважаємо неаргументованим. Відзначимо, однак, що в структурно-семантичному, словотвірному та лексико-граматичному аспектах неологічних студій дослідження нових афіксів або, за термінологією О. М. Головка, *неофіксів* [9, 236] набуває онтологічного значення як індикатор новітніх тенденцій на словотвірному рівні.

Складнішою є проблема визначення статусу лексичного та фразеологічного аспектів у неологізмах. Про це свідчать дефініції неологізму як *слова або словосполучення / фрази / нерозкладного звороту* [1, 262; 45, 180; 36, 331; 39, 169; 38, 170; 27, 417; 43, 283; 23, 230; 2, 45; 13, 329]; *слова або звороту мови* [7, 151]; *слова або звороту мовлення* [26, 131].

Водночас у сучасному мовознавстві стикаємося зі спробами як термінологічної делімітації лексичного та фразеологічного в неологізмах, коли пропонуються найменування на кшталт *неолексема* / *неоверб* та *неофраз* / *неофразема* / *неофразеологізм* [19, 38; 25, 30; 9, 236], так і заміщення самої номінативи *неологізм* більш етимологічно мотивованими синонімами на кшталт найменування *інновація* [6, 38; 16, 80; 12, 3; 8, 6; 44, 478]. І якщо у першому випадку створення узагальненої однослівної номінації для нових фразем є цілком обґрунтованим у працях, присвячених власне проблемам новітньої фразеології, то переваги альтернативних, "більш точних" термінів на позначення неологізмів викликають значні сумніви. Традиційно під *інновацією* розуміють *нове явище у мові* [4, 498] чи *явища або закономірності зміни в певній мові, які відрізняють її від попереднього стану* [18], що логічно породжує два запитання: по-перше, чи можна вважати неологізм підвидом інновації, і, по-друге, чи правомірно ототожнювати ці два поняття. У французькій лінгвістиці, де вперше і виник термін *неологізм* у 1735 році [41, 530], це поняття тлумачать як: 1) схильність активно вживати нові слова або старі слова у новому значенні; 2) вживання нових слів або старих слів у новому значенні; 3) нові слова або старі слова у новому значенні [40, 712]. Усі три дефініції можуть інтерпретуватися як явища: перша – у психолінгвістичному або психіатричному планах, друга – у лексикологічному або стилістичному планах, третя – у будь-якому лінгвістичному плані (оскільки слово є найфундаментальнішою одиницею, яка безпосередньо або опосередковано вивчається на всіх мовних рівнях). Сказане є беззаперечним свідченням інноваційної природи неологізмів. Однак ми вважаємо хибним повне ототожнення понять "інновація" та "неологізм". Перебуваючи в гіперо-гіпонімічних зв'язках із неологізмами, інновації охоплюють різнопланові мовні явища у їх співвідношенні з рівнями мови. При цьому навіть у межах лексичного рівня інновацією буде і нова одиниця (наприклад, англійський сленгізм ХХІ століття *hobo's birthday* для позначення "темної", тобто *побиття людини, накинувши на неї ковдру*, в пенітенціарному сленгу), і новий процес у лексиці (наприклад, поява нового форманта німецького походження *uber-* в сучасній англійській мові), і нова лексична тенденція (наприклад, дихотомічні тенденції до націоналізації / інтернаціоналізації та інтелектуалізації / демократизації в лексиці сучасної болгарської мови [29, 7–11]). Отже, усі неологізми справді є інноваціями, але обсяг поняття останніх є ширшим як у плані досліджуваних мовних рівнів (фонологічний, морфологічний, лексичний, синтаксичний), так і в плані щаблів абстрактності мовних явищ (нова одиниця → новий процес → нова тенденція).

Враховуючи все сказане вище, *неологізм* можна визначити як *одиницю лексичного або фразеологічного рівня, яка характеризується абсолютною або відносною новизною за актуалізаційним, генетичним, глосематичним, денотативним і / або мовно-мовленнєвим параметрами*.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Двома фундаментальними проблемами, пов'язаними зі встановленням обсягу поняття "неологізм", є, з одного боку, суперечливість новизни, а з іншого – делімітація мовних рівнів, на яких реалізуються неологізми. Подолання першої проблеми досягається в лінгвофілософській теорії неологізмів, яка ґрунтується на делімітації 5 параметрів невизначеності поняття "новизна". Вирішення другої проблеми ґрунтується на усталеній інтернаціональній традиції дослідження неологізмів у межах лексичного та фразеологічного рівнів.

Онтологію співвідношення між поняттями "неологізм" та "оказіоналізм" найяскравіше розкриває еволюційний підхід завдяки виявленню генетичного зв'язку між поняттями та врахуванню узуалізації як фактора хронологічної варіативності в мові.

Експансія неологізму на інші мовні рівні не є виправданою. Натомість інновації на фонологічному, морфонологічному, морфологічному, словотвірному та синтаксичному рівнях є вкрай перспективними об'єктами дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – 2-е изд., стер. – М. : УРСС: Едиториал УРСС, 2004. – 571 с.
2. Бодик О. П. Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Навч. посіб. / О. П. Бодик, Т. М. Рудакова. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 416 с.
3. Введение в философию: Учеб. пособие для вузов / Авт. колл. : Фролов И. Т. и др. - 3-е изд., перераб. и доп. - М. : Республика, 2003. – 623 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К. : Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2007. – 1736 с.
5. Габинская О. А. Типология причин словотворчества / О. А. Габинская. – Воронеж: Изд-во Воронежского ун-та, 1981. – 153 с.
6. Гак В.Г. О современной французской неологии / В. Г. Гак // Новые слова и словари новых слов. – Л. : Наука, 1978. – С. 37–52.
7. Ганич Д.І. Словник лінгвістичних термінів / Д. І. Ганич, І.С. Олійник. – К. : Вища школа, 1985. – 360 с.
8. Гармаш О. Л. Англомовна епідигматика та розвиток вокабуляру / О. Л. Гармаш. – Мелітополь: ТОВ “Видавничий будинок ММД”, 2009. – 128 с.
9. Головка О. М. Типологічна характеристика англомовних неологізмів / О. М. Головка // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки. Філологічні науки. – Луцьк: ВДУ ім. Лесі Українки, 2009. – №6. – С. 235–239.
10. Заботкина В. И. Новая лексика современного английского языка: учеб. пособие для ин-тов и фак. иностр. яз. / В.И. Заботкина. – М., Высш. шк., 1989. – 126 с.
11. Зацний Ю. А. Інновації у словниковому складі англійської мови початку ХХІ століття: англо-український словник. Словник / Ю. А. Зацний, А. В. Янков. – Вінниця: Нова Книга, 2008. – 360 с.
12. Зацний Ю. А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу / Ю.А. Зацний. – Львів: ПАІС, 2007. – 228 с.
13. Иванова Е. В. Лексикология и фразеология современного английского языка: учеб. пособие для студ. учреждений высш. проф. образования / Е.В. Иванова. – СПб. : Филологический факультет СПбГУ; М. : Издательский центр “Академия”, 2011. – 352 с.
14. Колоїз Ж. В. До питання про диференціацію основних понять неології / Ж.В. Колоїз // Вісник Запорізького ун-ту: Філологічні науки. – Запоріжжя, 2002. – №3. – С. 78–83.
15. Колоїз Ж. В. Українська оказіональна деривація: Монографія / Ж.В. Колоїз. – Київ: Акцент, 2007. – 310 с.
16. Король Т. В. Об экстралингвистических условиях актуализации внутренней логико-семантической валентности при образовании лексических инноваций / Т.В. Король // Неологизмы в лексике, грамматике и фонетике. – Рига, 1985. – С. 80–85.
17. Котелова Н. З. Первый опыт лексикографического описания русских неологизмов / Н.З. Котелова // Новые слова и словари новых слов. – Л.: Наука, 1978. – С. 5–26.
18. Краткий понятийно-терминологический справочник по этимологии и исторической лексикологии / Ж. Ж. Варбот, А. Ф. Журавлев. – Российская академия наук, Институт русского языка им. В. В. Виноградова РАН, Этимология и история слов русского языка, 1998. – Режим доступа: <http://etymolog.ruslang.ru/doc/etymologyterms.pdf>.
19. Лисецька Н. Г. Фразеологічні інновації в сучасній німецькій мові: когнітивний та функціональний аспекти: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Лисецька Наталія Григорівна. – Луцьк, 2003. – 200 с.
20. Лопатин В. В. Рождение слова. Неологизмы и окказиональные образования / В. В. Лопатин. – М. : Наука, 1973. – 152 с.
21. Лыков А. Г. Современная русская лексикология (русское окказиональное слово). Учебн. пособие для филол. фак. ун-тов / А. Г. Лыков. – М.: “Высш. школа”, 1976. – 120 с.
22. Маринова Е. В. Основные понятия и термины неологии / Е. В. Маринова // Языки профессиональной коммуникации: междунар. науч. конф., 21-22 октября 2003 г.: материалы. – Челябинск, 2003. – С. 243–247.
23. Матвеева Т. В. Полный словарь лингвистических терминов / Т.В. Матвеева. – Ростов-на-Дону: “ФЕНИКС”, 2010. – 563 с.
24. Плотникова Л. И. Этап активизации новообразований (на материале словарей новых слов русского языка) / Л. И. Плотникова // Русская академическая неография (к 40-летию научного направления): материалы междунар. науч. конф. – СПб: Лема, 2006. – С. 129–132.
25. Попова Т. В. Русская неология и неография: Учебное пособие / Т. В. Попова. – Екатеринбург: ГОУ ВПО УГТУ-УПИ, 2005. – 96 с.
26. Розенталь Д. Э. Словарь-справочник лингвистических терминов: Пособие для учителя. – 3-е изд., испр. и доп. / Д. Э. Розенталь, М. А. Теленкова. – М.: Просвещение, 1985. – 357 с.
27. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.

28. Сенько Е. В. Теоретические основы неологии: учебное пособие / Под ред. докт. филол. наук, проф. Н. Ф. Алефиренко. – Владикавказ: Изд-во Сев.-Осет. гос. ун-та, 2001. – 107 с.
29. Сорока О. Тенденції розвитку сучасного болгарського лексикону / О. Сорока // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – 2012. – Випуск 56. – Частина 1. – С. 3–13.
30. Стишов О. А. Назви осіб в українській мові кінця ХХ – початку ХХІ століть (на матеріалі ЗМІ) / О. А. Стишов // Неологічні назви осіб у сучасних слов'янських мовах. – Рівне – Оломоуць, 2011. – С. 9–40.
31. Тропина И. А. Наречия-инновации: лингвопрагматический аспект: дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.01 / И. А. Тропина. – Ростов-на-Дону, 2007. – 148 с.
32. Философский энциклопедический словарь / Гл. редакция: Л.Ф. Ильичев, П.Н. Федосеев, С.М. Ковалев, В. Г. Панов – М.: Сов. Энциклопедия, 1983. – 840 с.
33. Чиркова Е. К. О критериях отграничения окказиональных слов от новых слов литературного языка / Е. К. Чиркова // Современная русская лексикография. – Л.: Наука, 1975. – С. 91-102.
34. Эйто Дж. Словарь новых слов английского языка / Дж. Эйто. – М.: Рус. яз., 1990. – 434 с.
35. Эпштейн М.Н. Типы новых слов: футурологизм, однословие, протологизм... / М. Н. Эпштейн // Русская академическая неография (к 40-летию научного направления): материалы межд. конф. / Отв. ред.: Т.Н. Буцева, О. М. Карева. – СПб: Институт лингвистических исследований РАН, 2006. – С. 180–184.
36. Языкознание. Большой энциклопедический словарь / Гл. ред. В.Н. Ярцева. – 2-е изд. – М.: Большая Российская энциклопедия, 1998. – 685 с.
37. Янков А.В. Соціально-політичні неологізми та оказіоналізми в американському варіанті англійської мови: структура – семантика – функціонування: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Янков Анатолій Вікторович. – Львів, 2004. – 276 с.
38. Babich G.N. Lexicology: A Current Guide / G.N. Babich. – Yekaterinburg – Moscow: Ural Publishers – Great Bear, 2005. – 176 s.
39. Baldick C. The Concise Oxford Dictionary of Literary Terms / C. Baldick. – Oxford University Press, 2001. – 280 p.
40. Dictionnaire de la langue française / par É. Littré. – Paris: Librairie Hachette et Cie, 1874. – Tome troisième (I-P). – 1396 p.
41. Dizionario di linguistica e di filologia, metrica, retorica / Diretto da G.L. Beccaria. – Piccola Biblioteca Einaudi, 2004. – 882 p.
42. Hohenhaus P. Lexicalization and Institutionalization // Handbook of Word-Formation / Štekauer P. and Lieber R. (eds.). – Springer, 2005. – p. 353–373.
43. Quinn E. A Dictionary of Literary and Thematic Terms / E. Quinn. – NY: Fact On File, Inc., 2006. – 474 p.
44. The Handbook of Language Variation and Change / ed. by J.K. Chambers and N. Schilling. – Wiley-Blackwell, 2013. – 578 p.
45. Trask R.L. A Dictionary of Grammatical Terms in Linguistics / R.L. Trask. – Routledge, 1996. – 335 p.